

Contact

Provinciehuis

Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl/contact

Datum

Zie verzenddatum linksonder

Ons kenmerk

PZH-2025-876373380
DOS-2025-0002915

Uw kenmerk

Bijlagen

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
p.a. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
t.a.v. Natura 2000
Postbus 40225
8004 DE Zwolle

Onderwerp

Zienswijze Provincie Zuid-Holland op besluit tot toevoegen grutto als broedvogel aan doelen van enkele Natura 2000 gebieden

Geachte

Sinds 9 juli 2025 zijn ontwerp-wijzigingsbesluiten ter inzage gelegd voor 25 Natura 2000-gebieden, waarvan zes in Zuid-Holland. Het gaat om de gebieden:

- De Wilck
- Nieuwkoopse Plassen & De Haeck
- Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein
- Donkse Laagten
- Oudeland van Strijen
- Haringvliet

De ingebrekestelling door de Europese Commissie vanwege het niet naleven van verplichtingen uit de Vogelrichtlijn is de reden voor het wijzigen van aanwijzingsbesluiten. Het voornemen is om in deze zes gebieden doelstellingen voor de grutto als broedvogel vast te leggen. Daarnaast worden in vijf gebieden de instandhoudingsdoelen voor de slaap- en rustplaats voor de grutto nu ook gekwantificeerd of worden de te behalen aantallen aangepast.

Allereerst willen wij benadrukken dat wij de ernst van de ingebrekestelling inzien en dat wij onderschrijven dat er extra maatregelen getroffen moeten worden voor een betere bescherming van de grutto. Nederland, en ook onze provincie, vormt immers een belangrijk leefgebied voor deze weidevogel. Daarom zetten we ons al jarenlang in voor de bescherming van deze en andere boerenlandvogels, onder andere door het Aanvalsplan Grutto en ons Actieplan Boerenlandvogels. Wij zien de aangepaste aanwijzingsbesluiten zeker als een kans om gruttoleefgebied te verbeteren, waarbij wij verschillende aandachtspunten hebben die wij in deze zienswijze beschrijven.

Het aanpassen van 25 aanwijzingsbesluiten is één van de acht door u beoogde maatregelen. In die 25 Vogelrichtlijngebieden moet 10% van de in Nederland broedende gruttopopulatie gaan broeden, met

een uitbreidingsdoelstelling in absolute aantallen. Wat buiten deze gebieden gebeurt, is dus van nog groter belang. Tot nu toe missen wij een integrale aanpak voor zowel binnen als buiten de Natura 2000-gebieden. Wij zijn namelijk van mening dat maatregelen binnen en buiten Natura 2000 elkaar moeten versterken en in samenhang bekeken zouden moeten worden. Met name als er een integraal maatregelenpakket op tafel komt, met ook aandacht voor het Natuurnetwerk Nederland en Agrarisch Natuurbeheer, zien wij kansen voor hogere aantallen grutto's.

Vóór de periode van ter inzagelegging hebben wij helaas moeten constateren dat uw ministerie de terreinbeheerders, gemeenten, agrariërs en andere stakeholders niet geïnformeerd heeft over de aankomende wijzigingsbesluiten. Dit betreuren wij, mede omdat de impact van te nemen maatregelen groot zal zijn voor diverse partijen. Wij zijn van mening dat berichtgeving over de besluiten onder uw verantwoordelijkheid valt.

Zienswijze

Met uitzondering van Natura 2000 gebied Haringvliet is de provincie Zuid-Holland voortouwnemer van genoemde Natura 2000 gebieden. Op de ontwerp-wijzigingsbesluiten voor de gebieden waarvoor de Provincie Zuid-Holland voortouwnemer is en voor het gebied Haringvliet, geven wij u hierbij onze zienswijze weer.

Onze zienswijze bestaat enerzijds uit meer algemene punten die wij met andere weidevogelprovincies hebben afgestemd. Anderzijds is er een aantal punten die specifiek gelden voor de wijzigingsbesluiten voor gebieden binnen de Provincie Zuid-Holland.

Gezamenlijke punten weidevogelprovincies

De volgende punten kunt u mogelijk ook aantreffen in zienswijzen van andere provincies.

- *Moeilijk haalbare doelen*
In veel van de 25 gebieden is al jarenlang sprake van een afnemende trend van de grutto-aantallen, ondanks dat inrichting en beheer vaak al optimaal zijn ingesteld op de grutto, ook als broedvogel. Nu moet die neerwaartse trend van 25 jaar lang omgebogen worden naar een jaarlijkse groei van de populatie met 3%. Dit is een zeer optimistisch scenario. Daarbij is het voor ons onduidelijk wat de juridische consequenties voor provincies zijn als de instandhoudingsdoelen in 2050 niet behaald zijn.
- *Populatietoename buiten het Natura 2000-gebied nodig*
De te behalen aantallen grutto-broedparen zijn in sommige Natura 2000-gebieden dusdanig hoog dat zelfs met een maximaal mogelijke populatietoename binnen een gebied het instandhoudingsdoel in 2050 niet haalbaar is. Daarom geven wij aan dat als het doel is de genoemde aantallen broedparen te halen, ook buiten het gebied een aanzienlijke populatietoename nodig is die mee zou mogen tellen voor de doelstelling. Hoe die toename gerealiseerd zou moeten worden is op dit moment niet voor ieder gebied duidelijk. Vandaar onze eerdere opmerking over de noodzaak van een integrale aanpak voor zowel binnen als buiten Natura 2000-gebieden.
- *Nauwelijks realiseerbare maatregelen / gebrek aan draagvlak*
In de SOVON gebiedsnotities staan diverse maatregelen die wij nauwelijks realiseerbaar achten, of in ieder geval niet in de omvang die nodig is. Het zijn vaak maatregelen die door derden genomen moeten worden (zoals een andere agrarische bedrijfsvoering), vaak ook buiten het desbetreffende Natura 2000-gebied waarbij wij weinig of geen bevoegdheden hebben (zoals het bepalen van waterpeilen of verandering in de openheid van het landschap

op gronden van derden). Maatregelen kunnen bovendien leiden tot kosten bij deze derde partijen en bepaalde functies in de huidige vorm onmogelijk maken. Dit zal mede hierdoor op grote weerstand bij degenen die dit raakt, stuiten.

- *Strijdigheid met andere instandhoudingsdoelen*
Enkele van onze Natura 2000-gebieden hebben beperkte afmetingen en diverse instandhoudingsdoelen. De nieuwe grutto-instandhoudingsdoelen zijn dermate ambitieus en omvangrijk dat wij vrezen dat deze gaan schuren met de huidige instandhoudingsdoelen. U kunt daarbij denken aan vogelsoorten die een ander leefgebied dan de grutto nodig hebben of habitattypes die geen geschikt leefgebied voor de grutto vormen.
- *Ontbreken financiële dekking extra maatregelen*
Door de ambitieuze nieuwe instandhoudingsdoelen zullen wij genoodzaakt zijn extra maatregelen te (laten) treffen, waarvoor extra budgetten nodig zijn. Denk bijvoorbeeld aan het nemen van maatregelen in de waterhuishouding, die zeer kostbaar kunnen zijn. Of financiële ondersteuning voor agrarische ondernemers bij de aanpassing van de bedrijfsvoering ten gunste van de weidevogels. Ook het betalen van planschadeclaims of nadeelcompensatie doordat functies gewijzigd moeten worden, met name vanwege een andere waterhuishouding, kunnen leiden tot hoge kosten.

Uit de beschikbare stukken rondom dit onderwerp blijkt dat u voor deze opgave op dit moment geen aanvullende middelen beschikbaar stelt. Wij willen u hierbij uitdrukkelijk verzoeken om dat wel te doen. Zonder extra financiering zal een deel van de nodige maatregelen simpelweg niet uitgevoerd kunnen worden en lijken de doelstellingen niet haalbaar.

Daarnaast blijkt uit jurisprudentie (Rb. Gelderland 3 juni 2024, ECLI:NL:RBGEL:2024:3355, 12.4 en HvJEU 7 november 2000, ECLI:EU:C:2000:600 en ABRvS 28 januari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:164, r.o. 5.2) dat het bevoegd gezag – anders dan bij de aanwijzing van gebieden (waarvoor enkel de ecologische belangen relevant zijn) – bij (actualisatie) van instandhoudingsdoelen rekening dient te houden met onder andere economische overwegingen. Zonder inzicht te verschaffen in de financierbaarheid van de beoogde doelen, valt niet in te zien dat thans voldoende is onderbouwd in welk opzicht bij de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen rekening is gehouden met de financiële belangen van de provincie en anderen.

- *Inhoud Sovon-gebiedsnotities*
Sovon heeft per gebied een notitie opgesteld om de nieuwe doelen te onderbouwen. Hierbij is geen of te weinig gebruik gemaakt van de kennis van terreinbeheerders of waterschappen. Dit laatste is ook van belang met betrekking tot de uitvoerbaarheid van maatregelen.

Daarnaast lijkt Sovon soms voorbij te gaan aan het feit dat er al veel maatregelen voor de grutto getroffen worden en dat we al vaak het maximale doen. Veel maatregelen kunnen niet meerdere keren genomen worden.

- *Onzorgvuldig proces*

Wij hebben begrip voor de urgentie, maar het gevolg is wel geweest dat er in de voorbereiding van uw besluit geen sprake is van een zorgvuldig proces. Er was bijvoorbeeld zeer weinig tijd om te reageren op concepten. Ook was het een verrassing dat in het toch al korte voorbereidingstraject in de laatste conceptstukken slaap- en foerageerdoelen voor de grutto ineens toegevoegd of aangepast werden. Daardoor hebben we ons daar niet goed op kunnen voorbereiden.

We realiseren ons dat het Rijk systeemverantwoordelijke is. Voor het halen van de doelen is een goede afstemming via een zorgvuldig proces met voortouwnemers en bevoegde gezagen echter essentieel.

- *Predatorenbeheer beperkt mogelijk*

Zoals u weet vormt de aanwezigheid van diverse predatoren, naast landschapsinrichting en –beheer, een cruciale factor in het behoud en herstel van de populatie van de grutto. Wij merken op dat de landelijke aanwijzing voor de bestrijding van vos, zwarte kraai en kauw door u nog niet is voorzien van een goede onderbouwing waardoor deze aanwijzing niet gebruikt kan worden. Het beheer van deze en andere predatoren vergt nu een provinciale vergunning die vatbaar is voor bezwaar en beroep. Dit leidt regelmatig tot lange juridische procedures en als gevolg daarvan onderbrekingen van het beheer. Wij verzoeken u dan ook om werk te maken van de onderbouwing op landelijk niveau, of op een andere manier het beheer van predatoren mogelijk te maken, bijvoorbeeld door predatoren toe te voegen aan de lijst met bejaagbare soorten.

Specifieke punten Provincie Zuid-Holland

De volgende punten zijn specifiek voor de provincie Zuid-Holland.

- *Herzien Natura 2000-beheerplannen*

We willen benadrukken dat het onmogelijk is om in Natura 2000-beheerplannen die ter inzage worden gelegd vóór de definitieve aanwijzing, maatregelen op te nemen ten behoeve van de nieuwe of nu gekwantificeerde doelen. Daarnaast willen we benadrukken dat het versneld moeten actualiseren van de Natura 2000-beheerplannen vanwege uw besluit niet past binnen de beschikbare financiën die we voor deze processen beschikbaar hebben.

- *Te hoge doelstelling voor Natura 2000-gebied De Wilck*

In het voortraject hebben wij al aangegeven dat de voorgenomen doelstelling voor de grutto in het Natura 2000-gebied De Wilck te hoog is. In plaats van de genoemde 80 broedparen grutto achten wij 70 broedparen (is de door SOVON berekende haalbare populatie) al een zeer ambitieuze, hoge doelstelling. Het gebied is namelijk relatief klein (116 ha), kent een aanzienlijke ganzenpopulatie en er is momenteel weinig animo voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer rondom het gebied. Het is daarmee een relatief klein en enigszins geïsoleerd gebied waarbij er mogelijk een conflict in doelstellingen tussen smient (huidige instandhoudingsdoelstelling) en grutto's optreedt. De huidige aantallen grutto's van ruim 50 broedpaar zijn gezien het voorgaande al aan te merken als bovengrens van haalbare aantallen. Wij stellen dan ook voor om in plaats van de 80 broedparen een meer realistische, maar nog steeds ambitieuze doelstelling van maximaal 70 broedparen grutto op te nemen. Dit betekent al een verbetering ten opzichte van de huidige situatie van ruim 30%.

- *Aantallen grutto Nieuwkoopse Plassen onder de 0,1%*

In de onderbouwing van SOVON wordt ervan uitgegaan dat de huidige populatie ca. 20 broedparen bedraagt. Dat is gebaseerd op het aantal in 2022. In 2023 en 2024 zijn slechts 13 en 8 broedparen geteld. Dat is minder dan de 0,1% (26 broedparen bij peiljaar 2023) die als grens gehanteerd wordt voor het toevoegen van gebieden. Dit punt is ook in eerdere gesprekken naar voren gebracht, maar hierop is geen reactie ontvangen. Daarnaast ligt het weidevogelgebied ongunstig, grenzend aan bosjes die niet verwijderd kunnen worden omdat daarin de eveneens beschermde purperreiger broedt. Uitbreiding (of verplaatsen) van weidevogelgebied binnen de Natura 2000-begrenzing is lastig of zelfs onmogelijk vanwege andere doelen waarvoor nog ruimte gezocht wordt (leefgebied voor roerdomp, noordse woelmuis en uitbreiding van blauwgrasland). We verzoeken u om te onderbouwen waarom het gebied toch aangewezen zou moeten worden of de aanwijzing te heroverwegen.

Daarnaast spreekt u in het ontwerp-besluit over *uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied* voor de grutto. In ons vooroverleg hebben we aangegeven dat het oorspronkelijke gestelde doel niet haalbaar was gezien de beperkte omvang van grasland dat voor weidevogels beheerd wordt. Op andere graslanden is het beheer en de inrichting afgestemd op andere Natura 2000-doelen zoals de noordse woelmuis. Dit gaat niet samen met weidevogelbeheer. *Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied* zou daarom beter passen. Tevens waren we in het vooroverleg tot de conclusie gekomen dat 30 broedparen een passend doel zou zijn. Wij lezen nu in het ontwerp-besluit het getal van 35 broedparen. Wij verzoeken u beide punten aan te passen

- *Haringvliet*

Ook al is de provincie Zuid-Holland geen voortouwnemer voor dit gebied, willen we als medebevoegd gezag, toch een zienswijze op uw besluit indienen. Het voorgestelde uitbreidingsdoel voor broedende grutto's binnen het bestaande N2000 gebied Haringvliet wordt als ecologisch onhaalbaar gezien. In het Haringvliet wordt al sinds jaar en dag ingezet op het behoud en herstel van dynamische getijdenatuur en juist niet naar een terugkeer van historisch cultuurlandschap waarin een soort als de grutto kan gedijen. Voor zover er grutto's voorkomen vindt daar bovendien al weidevogelbeheer plaats mede gericht op het behoud van deze soort. Ruimte voor verbetering is daarom afwezig, en dus een verdere uitbreiding van de populatie is daarom niet realistisch. Daarnaast geeft Rijkswaterstaat aan dat waterspiegelstijging simulaties laten zien dat de habitats landinwaarts gaan schuiven.

- *Overige gebieden*

Voor de overige gebieden waarvoor Provincie Zuid-Holland voortouwnemer is, geldt dat we ons, met enige terughoudendheid vanwege de grote uitdaging die dit met zich meebrengt, kunnen vinden in de doelstellingen voor de grutto. Met daarbij nogmaals de oproep om ons voor het nemen van maatregelen ook voldoende financiële armslag te bieden. Alleen daarmee is er zicht op het halen van de doelen. Haalbare doelen voor de grutto gaan samen met haalbare maatregelen. Voor het bepalen en uitvoeren van haalbare maatregelen zijn gebiedskennis, voldoende middelen en draagvlak in de maatschappij nodig. Daarover zouden wij graag met u het gesprek aangaan.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

mr. A.W. Kolff

Wij verzoeken u in uw correspondentie altijd het DOS-nummer (DOS-2025-0002915) te vermelden.
Meer informatie www.zuid-holland.nl/contact